

Kas ja kuidas menetleda individuaalseid PSJV kaebusi?

Ivo Pilving

Ind. PSJV kaebuste õiguslik alus

- PS § 15 ei nõua juurdepääsu just Riigikohtuse, piisav on ükskõik milline kohus.
- Seadusandja on nõ kinnipüüdva pädevuse andnud eraõiguslikes vaidlustes maakohtule ja avalik-õiguslikes vaidlustes halduskohtule (TsMS § 1 ja HKMS § 4 lg 1). Kõik vaidlused, milleks ei ole seaduse järgi pädevad teised kohtud, sh Riigikohus, tuleb lahendada seal.
- Seadusandja valikut korralise kohtumenetluse kasuks ei ole PS-vastaseks tunnistanud.

Muu õiguskaitsevahendi efektiivsus

- Kehtiv õigus tagab piisaval määral muud efektiivsed õiguskaitsevahendid.
- Pädevas kohtus toimuva menetluse puudused tuleb kõrvaldada konkreetse normikontrolliga vastavas menetluses.
- Seadusandja on loonud uusi menetlusi: nt KrMS § 431, uued teistmisalused.
- Riigikohus ei ole sobiv instants esimeses astmes vaidluste lahendamiseks (vrd kriitika VEB Fondi otsuse kohta).

Järjekindel praktika?

- Pärast Brusilovit ei ole ühtegi ehtsat individuaalkaebust (23 asja?) lubatavaks tunnistanud.
- Mõnes asjas on toimunud otsesõnu või vaikselt teistmine (Giga, Antsov, Võikar, Kreenholm), mõnes asjas on peetud võimalikuks kahju hüvitamist vaatamata regulatsiooni puudumisele (Õiglane, Kaas jne).

Tüüpsituatsioonid

- Probleem: **Rahulolematus kohtulahendiga**
 - Lahendus: edasikaebeõigus
- (Trašanov: 5-11; 19-08: Kilic; 4-06: ABTG)

Tüüpsituatsioonid

- Probleem: **menetlusseaduse puudused** (teistmisalused, kassatsioonioõigus, advokaadisund jne)
 - Lahendus: taotlus vastavas kohtumenetluses + konk NK
- (20-11: Paala; 18-10: Ossinovski; 4-10: Osa; 22-09: Paala; 11-09: Reinomägi; 13-08: Okk; 3-08: Paala; 11-07: Transoil; 6-05: Susi)

Tüüpsituatsioonid

- Probleem: **Kohtueelse krim.menetluse ja VTM toimingud**, sh ebamõistlikult pikk menetlus, VTM lõpetamine
- Lahendus: uurimiskaebemenetlus, vajadusel kahju hüvitamine HK-s või tsiviilkorras
(12-08: Paala; 10-18: Spacecom)

Tüüpsituatsioonid

- Probleem: Seadus ei taga õigust soovitud **haldustoiminguks** või näeb ette riivava toimingu
- Lahendus: taotlus pädevale organile + kohustamis- või keelamiskaebus HK-s
(26-12: Kalda; 15-10; 3-10: Paala)

Tüüpsituatsioonid

- Probleem: sätte või seadusandja tegevusetusega kaasnev õiguskaitsevahendite puudumine või õigusselgusetus **tsiviilkäibes**
- Lahendus: normikontroll vaidluse puhkemisel, sh tehingu kohta käivas kriminaalmenetluses
- NB: vahekohtus on õiguskaitse piiratud
(21-11: Trašnov; 14-10: Krawczyk; 26-09: Bariševski; 1-08: Kreenholm)

T. Kolk; Juridica 2012, 749

- Probleem: Mida peaks menetlusosaline tegema, kui tema **selgesõnaline PSV nõue** on jäänud kõigis kohtuastmetes tähelepanuta?
- Lahendus?
"Kassatsiooni menetlusse võtmise otsustamisel ... hindab Riigikohus muu hulgas ka põhiseaduslikkuse järelevalve alustamise taotlust. ... Sellest, et Riigikohus määruses põhjendusi ei esita, ei saa teha järeldust, et kohus ei hinnanud kõiki kassatsioonikaebuses esitatud väiteid." (21-11: Trašnov, p 13)

Brusilov vs hilisem praktika

- **B. kaebust ei saa käsitleda teistmis- ega kohtuvigade parandamise avaldusena.**
Üldkogu oleks saanud tunnistada teistmise aluse puudumise PS-vastaseks (Antsov, Ossinovski)

Brusilov vs hilisem praktika

- **Puudus spets. menetlus/taotluse esitamise õigus maakohtule**
Kui PS § st 14 tulenevalt on spetsiaalne menetlus nõutav, tuleb pädeval kohtul konk. NK abil tühik sisustada.

(20-11: Paala; 18-10: Ossinovski; 4-10: Osa; 22-09: Paala; 11-09: Reinomägi; 13-08: Okk; 3-08: Paala; 11-07: Transoil; 6-05: Susi)

Brusilov vs hilisem praktika

- **Halduskohtul puudus pädevus otsustada karistusest vabastamine.**

Kui tõlgendati, et maakohus ei ole pädev, oleks asi oleks tulnud lahenda halduskohtus, vrd 3-3-1-38-00 - HKMS v.r § 3 lg 1: tegu oli avalik-õigusliku vaidlusega ja teist menetlust polnud. (Divec, Kaas jt, vt ka HKMS § 4 lg 4)

Brusilov vs hilisem praktika

- **Tagama peab põhiseaduslike õiguste võimalikult tõhusa kaitse.**

Ei pea olema kõige tõhusam, peab olema optimaalne. Piisab ka nt kahju hüvitamisest (Spacecom, vrd Unibeti kaasus EuK-s)

- **Menetlus halduskohtus oleks aeganõudev.**
EÕK

Kokkuvõtteks

Arvestades:

- senist praktilist kogemust
 - Seadusandja vahepealseid samme õiguskaitse tõhustamisel
 - võimalust pöörduda EIK-sse
- tuleb individuaalse PSJV kaebuse vajalikkuses pigem kahelda.